

DE SKOR

VOGELWERK GROEP TEXEL

Jaargang 28, nummer 3, 2009

De Skor is een uitgave van de Vogelwerkgroep Texel en verschijnt 5x per jaar

Voorzitter

Bernard Spaans, Oesterstraat 27, 1794 AR Oosterend, 0222-318688

Algemeen secretaris

Vincent Stork, Stengweg 14, 1795 LG, De Cocksdorp, 0222-315140

Penningmeester

Rina Rood, De Dageraad 61, 1797 SK Den Hoorn, 0222-319429

Natuurhistorisch secretaris

Adriaan Dijkse, Rommelpot 7, 1797 RN Den Hoorn, 0222-319231

Excursies en lezingen

Klaas de Jong, Kikkertstraat 12, 1795 AD De Cocksdorp, 06-21809865
nhdejong@gmail.com

Vogelbeschermingszaken

vacant

Algemeen bestuurslid

vacant

Waarnemingen

Arend Wassink, Postweg 64, 1795 JR De Cocksdorp, 0222-311699
arendwassink@texel.com

Redactie

Andri Binsbergen (a.binsbergen@texel.com), Lieuwe Dijkse
(lieuwe.dijkse@elzenhout.nl), Klaas de Jong (nhdejong@gmail.com), Harm Jan
Kiewiet (kiewiet1@planet.nl)

Ons adres is: Vogelwerkgroep Texel
Stengweg 14
1795 LG De Cocksdorp
stork.eelman@12move.nl

Onze website is: www.vogelwerkgroeptexel.nl

Contributie en lidmaatschap

ING-rekening 8417822 t.n.v. Vogelwerkgroep Texel te Den Hoorn
Lidmaatschap €13,50 per jaar
Gezinslidmaatschap €15,- per jaar
Aanmelden bij Vincent Stork, stork.eelman@12move.nl, 0222-315140

Foto voorkant: René Pop, tekening achterkant: Frits Jan Maas

Van de redactie

“Ik dacht dat Gierzwaluwen alleen in de stad voorkwamen”, zei een kennis uit Amsterdam. Ze was bij ons op bezoek in Den Burg, en om dat nou een stad te noemen... Maar ze had wel een beetje gelijk. Want toen ik nog in De Cocksdorp woonde, zag ik daar slechts heel zelden een Gierzwaluw. Ik heb er nog wat ornithologische jaarverslagen van onze vogelwerkgroep op nageslagen, maar De Cocksdorp wordt inderdaad niet als broedplaats genoemd.

De eerste op Texel zag ik dit jaar op 2 mei (de dag van de ‘Big Day’, waarover een verslag in deze Skor staat). Het leken me doortrekkers, want ze vlogen heel hoog aan de hemel. Op 6 mei zag ik er weer een aantal. En dat leken blijvertjes, want ze vlogen veel lager dan die van 2 mei. En bovendien zag ik ze in tegenstelling tot die van 2 mei later op de dag ook nog. De zomer was begonnen!

Het is nu eind mei en de Gierzwaluwen zeilen nu af en toe tussen de huizen door. Misschien dat ik ze ook dit jaar weer kan betrappen op een broedpoging. Vorig jaar zag ik ze onder de dakpannen van een buurhuis duiken.

En terwijl de Mauersegler, zoals de Duitsers ze noemen, nog geen jongen hebben, miegelt het op Texel toch al van het jonge grut. Jonge ganzen en eenden natuurlijk, jonge Kluten en ook jonge Huiszwaluwen zijn al gezien. Die laatste zijn ‘echte’ zwaluwen in tegenstelling tot de Gierzwaluwen (de Duitsers spreken niet voor niets over ‘Segler’, zeilers).

Tevens komen in dit jaargetijde van heinde en verre dwaalgasten naar ons mooie eiland, zoals een Spaanse Mus, een Kleine Geelpootruiter en een Brilzee-eend.

Er staat weer veel lezenswaardigs in de Skor. Zoals het al gememoreerde verslag van de Big Day, de rubriek ‘Uitzonderlijk’ en de rubriek ‘waarnemingen’. Veel plezier en tot na de zomer!

Brilzee-eend op 10 mei in de Slufter (Foto: René Pop)

Harm Jan Kiewiet

Van het bestuur

Kort geleden ontvingen we het verheugende bericht dat er dit jaar geen Grauwe Ganzen op Texel gevangen en gedood gaan worden. Er loopt nu een onderzoek, onder andere naar de effecten van Grauwe Ganzen op de natuur. Wegvangen zou, ook onzes inziens onwenselijk, dit onderzoek doorkruisen. Er zijn inmiddels, met hulp van diverse Vogelwerkgroepers (geweldig!) wel ganzen gevangen in Waal & Burg, maar dit gebeurde in samenwerking met SOVON. Deze vogels worden voorzien van een afleesbare halsband om de komende tijd meer over de verspreiding van de Texelse Grauwe Ganzen te weten te komen. De Texelse ringaflezers krijgen het dus druk! Ook bij het Amstelmeer en het Zwanewater in de kop van Noord-Holland zijn Grauwe Ganzen gevangen en gemerkt. Eén en ander komt tegemoet aan de kritiek die wij vorig jaar als vogelwerkgroepsbestuur geuit hebben op het vangen en doden van de Texelse Grauwe Ganzen. Waarnemingen kunnen gemeld worden via **www.geese.org**

Een minder verheugende mededeling is dat Jan Driehuis kort geleden zijn functie als algemeen bestuurlid heeft opgezegd, om persoonlijke redenen. Wij vinden dat heel jammer, maar respecteren uiteraard Jans keuze. We danken Jan hierbij voor alles wat hij als bestuurslid van de Vogelwerkgroep heeft gedaan. Jan heeft inmiddels ook een stoffelijke blijk van onze waardering hiervoor gekregen.

De functie 'Vogelbeschermingszaken' binnen het bestuur is op dit moment helaas ook nog steeds vacant. We zijn nog steeds druk bezig met het zoeken naar een vervanger voor Giel Witte.

Paaswandeling bij Waal & Burg (Foto: Inge Jansen)

We hebben qua weer en qua vogels een prachtig voorjaar achter de rug. Inmiddels zijn de meeste trekvogels naar hun arctische broedgebieden vertrokken en breekt, vogelmatig, een wat rustigere tijd aan. Een mooie tijd om bijvoorbeeld wat meer dan anders op de Zomertortel, onze Soort van het Jaar 2009, te gaan letten. Namens het bestuur wens ik alle leden een heel goeie zomer toe!

Namens het bestuur van Vogelwerkgroep Texel,
Bernard Spaans

PS. de oproep voor hulp bij de ganzenvangactie ging vanwege de korte termijn via e-mail. Wil je ook meedoen met zoiets? Geef dan je mailadres door aan Klaas de Jong!

Agenda

HELAAS wordt er deze zomer geen landelijk vogelfestival gehouden. Organisatoren Vogelbescherming, SOVON en Staatsbosbeheer kijken verwachtingsvol uit naar uw aanwezigheid op het Vogelfestival 2010!

Dinsdag 7 juli: avondwandeling naar de Schorren onder leiding van Vincent Stork. Verzamelen om 19.30 uur bij het monument aan het eind van de Lancasterdijk (hoek Stengweg). Introducés zijn welkom.

Zondag 12 juli van 12 tot 13 uur: de 'vogel-aflevering' van de Natuurwijzer op Radio Texel met Andri Binsbergen en Klaas de Jong. Om 12.30u. 'Nieuws uit de Natuur' door Sytske Dijkse. Te beluisteren op 106.1 fm of www.radiotexel.nl

Zondag 2 augustus: geen Natuurwijzer op Radio Texel i.v.m. autocross.

Donderdag 6 augustus: avondwandeling naar de Schorren onder leiding van Vincent Stork. Verzamelen om 19.00 uur bij het monument aan het eind van de Lancasterdijk (hoek Stengweg). Introducés zijn welkom.

Donderdag 20 augustus: avondwandeling naar de Schorren onder leiding van Vincent Stork. Verzamelen om 19.00 uur bij het monument aan het eind van de Lancasterdijk (hoek Stengweg). Introducés zijn welkom.

Zondag 30 augustus: de Natuurwijzer op Radio Texel. Zie 12 juli.

Vrijdag 4 september: avondwandeling naar de Schorren onder leiding van Vincent Stork. Verzamelen om 19.00 uur bij het monument aan het eind van de Lancasterdijk (hoek Stengweg). Introducés zijn welkom.

Zaterdag 19 september: integrale wadvogeltelling, gecoördineerd door Cor Smit. Als je een keer mee wilt tellen, meld je dan aan bij Klaas de Jong.

Zondag 27 september: de Natuurwijzer op Radio Texel. Zie 12 juli.

Zondag 18 oktober: ganzen- en zwanentelling, gecoördineerd door Cor Smit. Als je een keer mee wilt tellen, meld je dan aan bij Klaas de Jong.

Meer informatie over de activiteiten en/of opgeven:

Klaas de Jong: nhdejong@gmail.com (bij voorkeur) of 06-21809865

LAATSTE ZOMERTORTELO-OPROEP!

Beste Vogelwerkgroepleden: de laatste oproep om waarnemingen van Zomertortels door te geven aan ondergetekende of in te voeren op waarneming.nl.

Ook waarnemingen in juni, juli en augustus zijn belangrijk, want Zomertortels kunnen, zoals alle duiven, nog tot laat in het seizoen broeden.

Met dank,
Adriaan Dijkzen
(ruigehoek@cs.com of
0222-319231)

Zomertortel

(Foto: Adriaan Dijkzen/Foto Fitis)

300ste lid Vogelwerkgroep Texel!

Op Tweede Paasdag was het dan zover! Het 300ste lid gaf zich op tijdens de traditionele Paaswandeling langs Waal & Burg. Els van Ierland, één van de maar liefst zes nieuwe leden die ochtend, was de gelukkige en zij ontving een grote slagroomtaart van voorzitter Bernard Spaans en Bert de Boer, die de taart beschikbaar stelde.

Het werven van leden tijdens excursies blijkt succesvol en inmiddels staat de teller (begin juni) op 307 leden. Op naar de 400!

(Foto: Klaas de Jong)

Wad- en watervogeltellingen op Texel, 1980-2008: de Zilverplevier

De Zilverplevier is een middelgrote steltloper die in de winter van zijn naaste verwant, de Goudplevier, kan worden onderscheiden door zijn wat forsere uiterlijk en grijze rug. Wanneer de zijkant in vlucht kan worden waargenomen vormen de zwarte okselveren een duidelijk kenmerk. In mei en net na terugkeer uit de broedgebieden is de soort bovendien herkenbaar aan een zwarte borst en buikveren, maar in deze tijd van het jaar kunnen Goudplevieren een vergelijkbaar patroon vertonen. Zilverplevieren worden vooral op het wad aangetroffen. Ze broeden noordelijker dan Goudplevieren en zijn zelden in grote groepen aanwezig, met uitzondering van concentraties die zich tijdens hoog water vormen. Zilverplevieren broeden in hoogarctische toendra's in Rusland, Alaska en Canada. In het verleden werden geen ondersoorten onderscheiden, hoewel vogels die in west-Siberië broeden kleiner zijn dan vogels uit verder oostelijk gelegen broedgebieden (Exo & Stepanova 2001). In de recente literatuur duiken er echter toch drie ondersoorten op. Engelman & Roselaar (1998) onderscheiden *Pluvialis s. squatarola*, als broedvogel in het arctische deel van Azië, *P.s. tomkovichii* broedend op het eiland Wrangel en *P.s. cunosura* als broedvogel van noord-Canada. In Europa komt alleen de Aziatische ondersoort voor. Deze is in Nederland aanwezig als doortrekker en als overwinteraar. Het overwinteringsgebied van deze vogels strekt zich uit van noordwest-Europa tot aan de kusten van noordwest- en west-Afrika (Bijlsma *et al.* 2001).

Voorkomen

De rui-, doortrek- en overwinteringsgebieden van de Zilverplevier zijn gelegen in zoutwatermilieus; op doortrek komt de soort slechts incidenteel voor in zoetwatergebieden in het binnenland. Het voedselbiotoop bestaat uit drooggevalen getijdeplaten met zowel slibrijk als zandig sediment. De Zilverplevier foerageert solitair of in kleine groepjes, tot maximaal zo'n 30 individuen. Sommige individuen verdedigen een winterterritorium op het wad (Wood 1986). De hoogwatervluchtplaatsen zijn gelegen in open, vlakke gebieden nabij de foerageergebieden, zoals kwelders, zandplaten, stranden en inlagen. Langs de Noordzeekust worden soms grote groepen trekkende exemplaren gezien.

De vogels die van de Waddenzee gebruik maken zijn afkomstig uit een gebied dat zich uitstrekt tot het Taymyr schiereiland (gelegen op 83° oosterlengte). In de Waddenzee kunnen twee populaties worden onderscheiden. Een deel van de aanwezige vogels ruit hier de slagpennen en overwintert in west-Europa, een ander deel maakt slechts gedurende enkele weken van het gebied gebruik

en trekt door naar west-Afrika om daar ook te ruien. De eerste vogels die in de Waddenzee aankomen (vanaf half juli) zijn volwassen vrouwtjes. Daarna volgen de volwassen mannetjes, vanaf begin september gevolgd door de eerstejaars vogels (Engelmoer 2008). Vanaf februari nemen de aantallen in de Waddenzee al weer toe, maar pas in mei is sprake van een echte toename wanneer de vogels uit Afrika terugkeren. De meeste vogels verlaten de Waddenzee tegen eind mei.

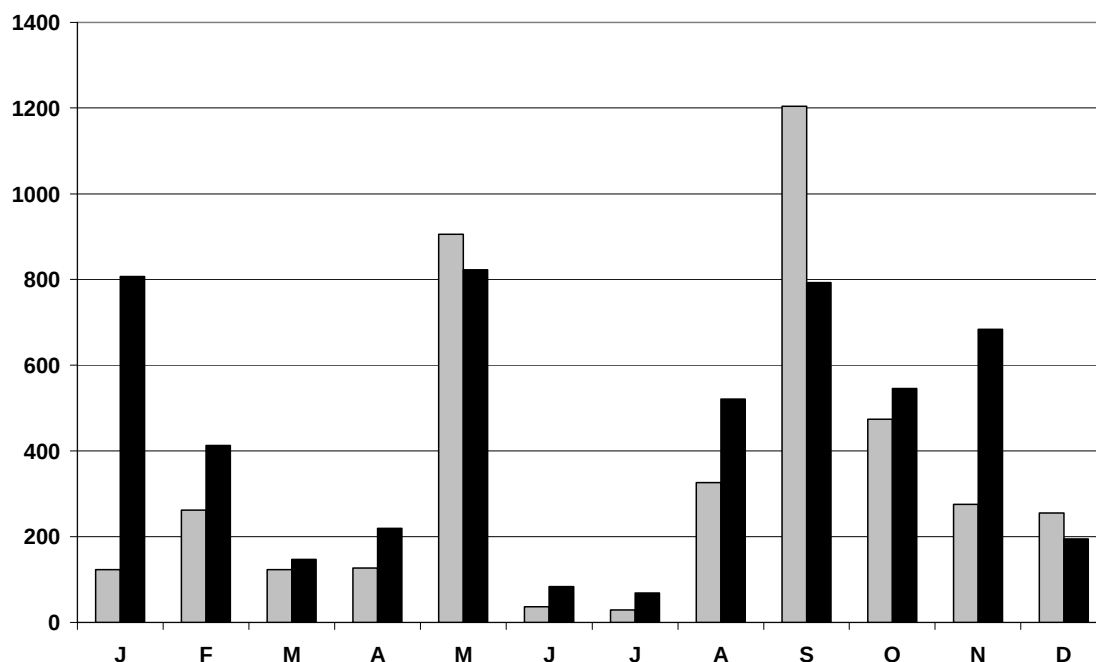
Voedsel

Het voedsel bestaat vooral uit zeeduizendpoten en in mindere mate uit diverse andere soorten wormen en wadslakjes (Kersten & Piersma 1984). In de omgeving van Ameland bestond zelfs 74% van de in september gevangen prooien uit zeeduizendpoten, in mei was dit bijna 100%. De meeste prooien worden vlak na het droogvallen van de wadplaten gevangen; wanneer het water verder zakt kruipen de prooien verder in hun gangen onder het wadoppervlak en daalt de vangkans. De prooien worden op zicht gevonden. Zilverplevieren staan vaak enige tijd stokstijf stil op het wad terwijl ze de omgeving afsporen. Daarna volgt een korte spurt naar de plek waar een beweging is waargenomen, waarna de prooi met een enkele pik wordt bemachtigd. Uit berekeningen over de voedselopname in september en in mei is gebleken dat het aantal prooien dat overdag kan worden gevangen de energiebehoefte dekt. In deze maanden hoeft er daarom niet aanvullend 's nachts te worden gevoerd. Omdat in deze maanden op de meeste dagen tijdens meer dan één laagwaterperiode kan worden gevoerd kan bovendien vet worden aangelegd voor wegtrek naar de broedgebieden en de overwinteringsgebieden.

Populatiegrootte

De totale grootte van de oost-Atlantische populatie bedraagt 247.000 vogels (Delany & Scott 2006). De hoogste aantallen in Nederland in het seizoen 2006-'07 waren aanwezig in mei, waarbij in mei 2007 zelfs 67.000 exn werden geteld. De meeste van deze vogels waren aanwezig langs de Groninger kust en in de Dollard (samen 21.000) en op Vlieland (Hustings *et al.* 2008). In de herfst van 2006 werden de hoogste aantallen waargenomen op Rottumerplaat en -oog (samen 23.000 exn in oktober). In de Delta is de Oosterschelde met maximaal ruim 10.000 exn het belangrijkste gebied (Hustings *et al.* 2008). In het seizoen 2005-'06 waren de hoogste aantallen aanwezig in oktober. Toen werden er 70.000 exn in Nederland geteld, waarvan 55.000 in het Waddengebied (Van Roomen *et al.* 2007). Ons land herbergde in deze jaren, op basis van deze gegevens, maximaal 27-28% van de hele trekweg-populatie. De aantallen op

Texel zijn, in vergelijking hiermee, relatief bescheiden. In september, wanneer in sommige jaren ruim 1800 exn aanwezig zijn, is minder dan 1% van de trekweg-populatie op het eiland aanwezig. In januari 2008 werden ruim 3800 Zilverplevieren op het eiland geteld. Dit komt overeen met 1,5% van de trekweg-populatie.

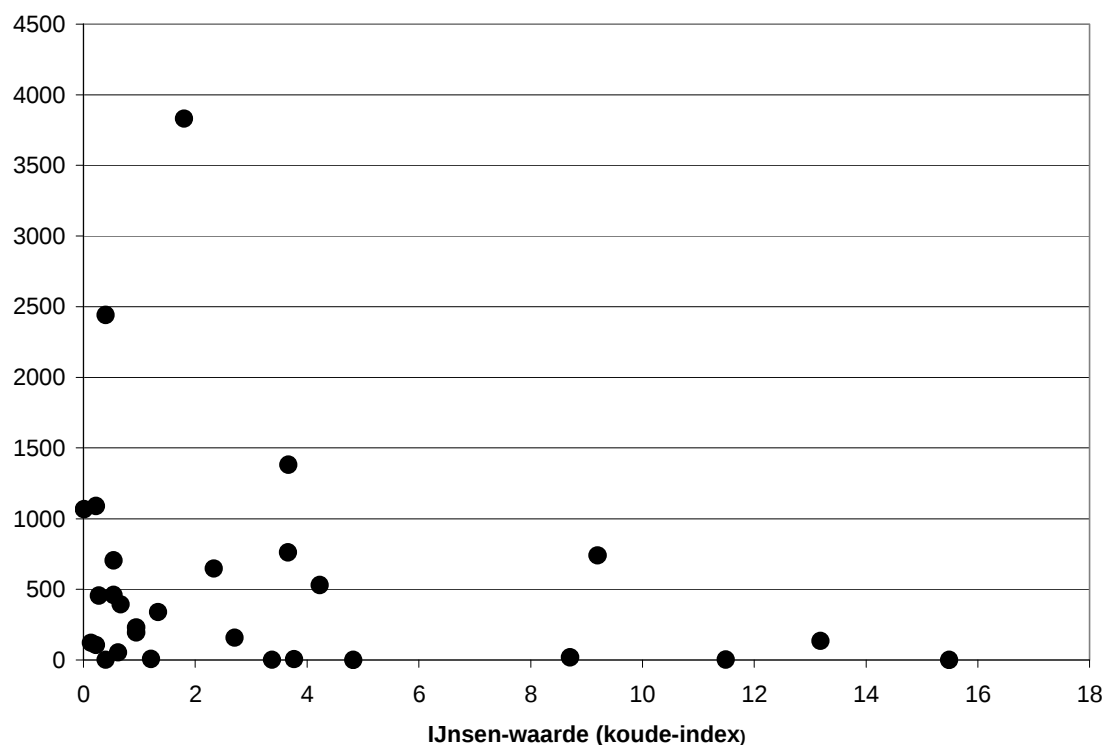
Figuur 1. De gemiddelde aantallen Zilverplevieren op Texel per maand, uitgesplitst naar 2 perioden. Met de grijze balken zijn de gemiddelde waarden voor de jaren 1980-1990 weergegeven, met de zwarte balken de gemiddelden voor 1991-2008

Fenologie

Het doortrekpatroon van de Zilverplevier op Texel is weergegeven in Figuur 1. Hieruit is af te lezen dat de soort van september t/m november het talrijkst is, maar dat ook in januari de aantallen soms flink kunnen oplopen. Daarna volgt de doortrekpiek in mei. Tegelijk valt op dat de aantallen die werden geteld tussen 1980 en 1990 in sommige gevallen hoger uitvallen dan die welke tussen 1991 en 2008 aanwezig waren, maar in andere maanden juist weer lager. Vooral de aantallen in september en (in mindere mate) in mei zijn lager. Dit beeld wijkt dus nogal af van de algemene trend uit de Nederlandse Waddenzee. In september gaat het om een mengsel van doortrekkers van verschillende populaties, in mei trekken vooral Zilverplevieren uit Afrika door. De afnames in deze maanden zijn een aanwijzing dat vooral de aantallen van deze populatie achteruit gaan. Het aantalsverloop op Texel vertoont een vrij grote gelijkenis met de aanwezigheid van de Zilverplevier in de Nederlandse Waddenzee (Hustings *et al.* 2008) hoewel de aantallen in augustus en oktober

duidelijk lager zijn. Het aantalsverloop op Texel lijkt sterk op het patroon dat op Ameland is vastgesteld (Versluys *et al.* 1997). Ook hier zien we een geleidelijke toename in de maanden juli-september, gevolgd door een daling in oktober. Ook het aantalsverloop in het voorjaar op Ameland komt sterk overeen met dat op Texel. Het doortrekverloop op deze eilanden is duidelijk anders dan langs de Groningse kust. Hier vindt een geleidelijke toename plaats in de maanden maart-mei en zijn de aantallen in augustus hoger dan in september (Boekema *et al.* 1983).

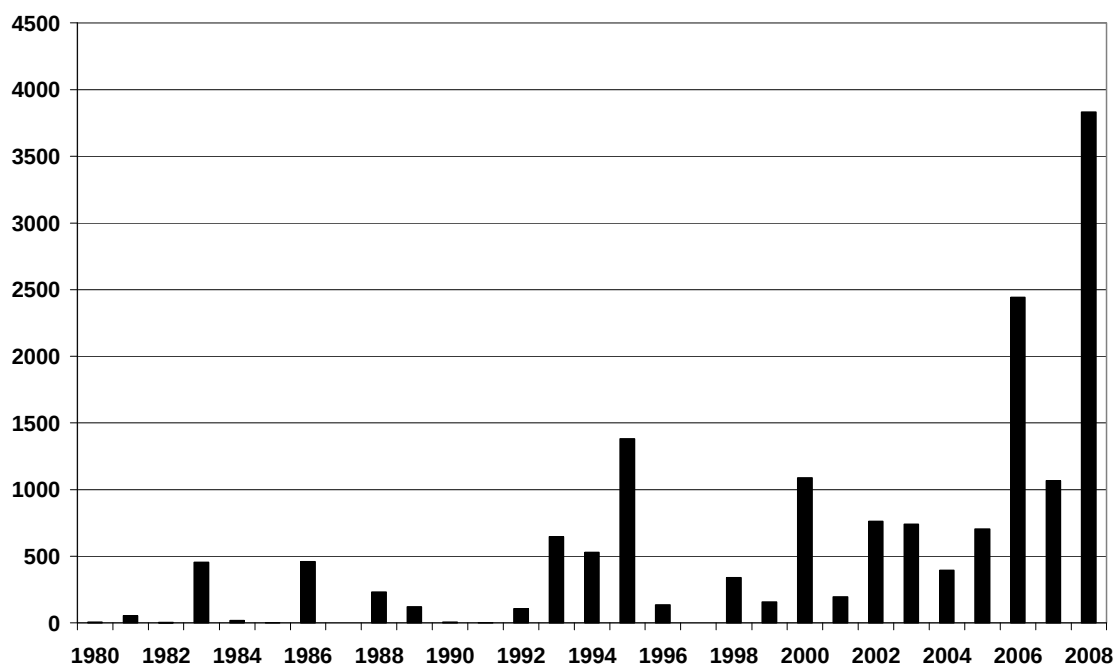
De Zilverplevier trekt weg bij strenge koude. Bij strenge kou blijkt de overgrote meerderheid Texel te verlaten (zie Figuur 2). Alleen in januari 1994, in een winter met voorafgaand aan de teldatum 18 dagen met een temperatuur onder nul en 5 dagen met ook vorst overdag, werden nog 530 Zilverplevieren op Texel geteld.

Figuur 2. De aantallen Zilverplevieren op Texel in januari in relatie tot de gesommeerde temperaturen onder nul in de maanden november t/m de teldatum in de betreffende winters, uitgaande van KNMI temperatuurgegevens van De Kooy (Den Helder). De kou is uitgedrukt door middel van de IJnsen-index waarin minimum- en maximumtemperaturen onder nul en minimumtemperaturen onder -10 zijn verwerkt.

Verspreiding van de soort op Texel

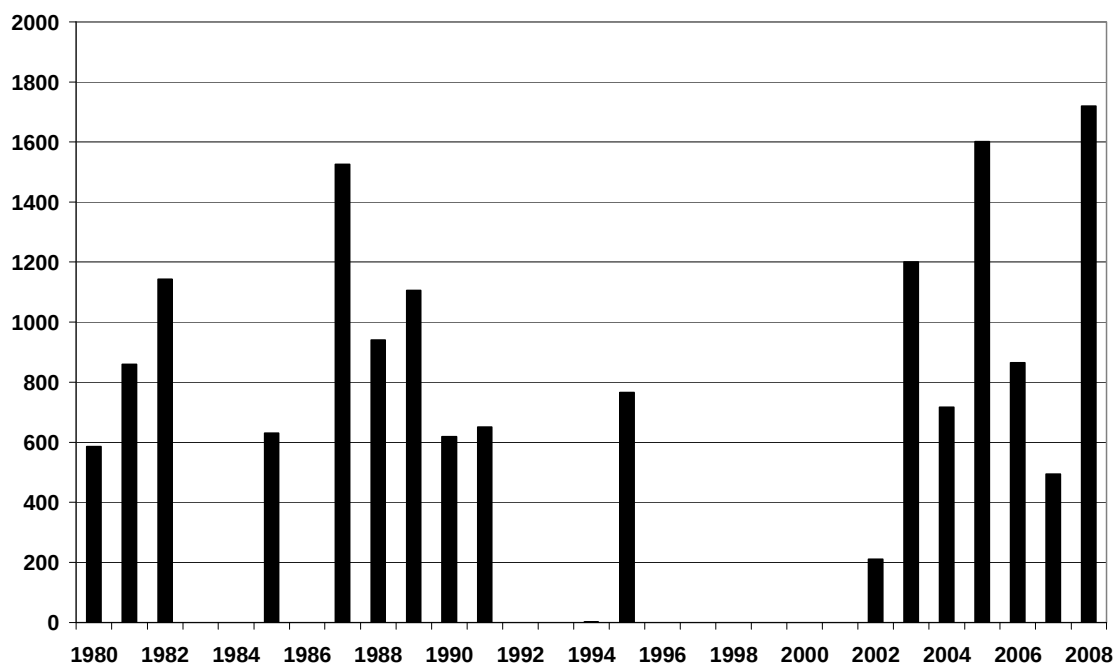
Zilverplevieren foerageren buitendijks. Alleen bij stormvloed, wanneer de getijdegebieden langere tijd niet beschikbaar zijn als foerageergebied, wordt ook binnendijks gefoerageerd. In dergelijke situaties wordt ook overtijd op binnendijkse akkers. Onder normale omstandigheden liggen de hoogwatervluchtplaatsen vooral op de Schorren en in de Slufter, soms in polder Eierland en op de Hors. In de jaren '80 overnachtten in de maanden augustus-oktober soms grote groepen Zilverplevieren in de Slufter. Deze vogels foerageerden op de Vlake van Kerken. Dit verschijnsel wordt tegenwoordig vrijwel niet meer waargenomen. Het belang van de Hors als hoogwatervluchtplaats is sinds 2000 aanzienlijk toegenomen. In het verleden waren hooguit enkele tientallen Zilverplevieren tijdens hoogwater op deze plaat aanwezig, in januari 2003 waren dit er 650, in januari 2006 2150 en in januari 2008 maar liefst 3534. Het betreft vooral vogels die tijdens laag water op het Balgzand voedsel zoeken. Ook in andere maanden duiken er de laatste jaren plotseling grote groepen op de Hors op: in september 2002, 2005 en 2007 waren hier meer dan 1000 exn aanwezig en in november 2007 ruim 2300. De reden voor deze verschuiving is onduidelijk: ofwel de traditionele hoogwatervluchtplaatsen op het Balgzand zijn minder geschikt geworden, ofwel de Hors juist veel geschikter. Misschien spelen beide factoren een rol.

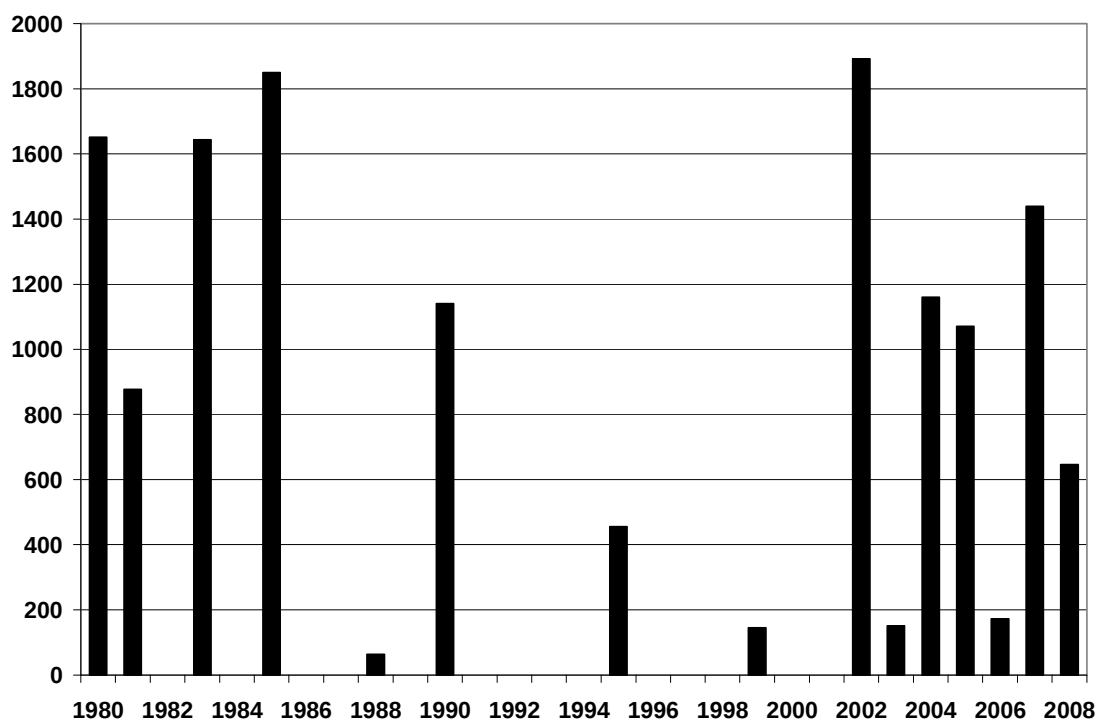
Figuur 3. Aantallen Zilverplevieren op Texel in januari op basis van de wad- en watervogeltellingen van 1980-2008

Trends

Zoals uit Figuur 1 blijkt nemen de aantallen op Texel toe in de maanden juli-augustus en oktober-november en in januari-april. De aantallen nemen af in september en een beetje in mei. Nadere bestudering van de aantallen in de verschillende maanden laat een wat gecompliceerder beeld zien waaruit blijkt dat de in sommige maanden geconstateerde toename voor een belangrijk deel op het conto komt van de toename op de Hors. De aantallen in januari nemen geleidelijk langzaam toe (Figuur 3) maar de sterke toename van de gemiddelde aantallen in deze maand komt vooral op rekening van de hoge aantallen op de Hors in enkele recente jaren. De aantallen in mei (Figuur 4) laten een vrij gelijkmatig beeld zien maar dit wordt voor een belangrijk deel bepaald door de hoge aantallen die in sommige jaren op de Hors aanwezig waren. Zonder deze uitschieters was er eerder sprake van een constant aantal of een lichte daling. De aantallen in september (Figuur 5) laten eenzelfde beeld zien, met een nog duidelijker tendens naar lagere aantallen, ware het niet dat in 2002, 2005 en 2007 sprake was van hoge aantallen op de Hors. Het algemene beeld dat hierdoor ontstaat is dat van een afname in verschillende maanden, een beeld dat echter wordt gemaskeerd door hoge aantallen Zilverplevieren die afkomstig zijn van het Balgzand.

Figuur 4. Aantallen Zilverplevieren op Texel in mei, op basis van de tussen 1980 en 2008 in deze maand uitgevoerde wad- en watervogeltellingen

Figuur 5. Aantallen Zilverplevieren op Texel in september, op basis van de tussen 1980 en 2008 in deze maand uitgevoerde wad- en watervogeltellingen

De trend in de Waddenzee is duidelijk positief in de jaren 1975-'93 en lijkt zich in de daarop volgende jaren te stabiliseren op een wat op- en neergaand aantal (Van Roomen *et al.* 2006). Sinds de jaren '70 is in de Waddenzee zelfs sprake van een verdrievoudiging van de aantallen (Hustings *et al.* 2008). Mogelijk profiteert de soort van het feit dat de Waddenzee voor wormeneters aantrekkelijker lijkt te zijn geworden (Van Roomen *et al.* 2005), mogelijk is de populatiegroei een effect van de uitbreiding van het broedgebied in westelijke richting (Hagemeyer & Blair 1997). De aantallen in Engeland en Noord-Ierland in de jaren tussen 1974-'75 en 1996-'97 laten een vergelijkbaar beeld zien. Ook hier was sprake van een verdrievoudiging van de aantallen, maar in de jaren daarna, tot in 2004-'05, daalden de aantallen weer met een derde (www.bto.org/webs). Deze afname in Engeland en Noord-Ierland kan het gevolg zijn van een geleidelijk verschuiven van overwinteringsgebieden van steltlopers in oostelijke richting onder invloed van de zachtere winters in de afgelopen decennia. Niet alleen dalen de aantallen aan de Engelse westkust en nemen ze toe aan de oostkust, er zijn ook aanwijzingen dat steeds meer vogels de Noordzee niet meer oversteken en in Nederland en Duitsland proberen te overwinteren (Austin & Rehfish 2005).

Cor Smit

Literatuur

- Austin G.E., & Rehfish, M.M. (2005) Shifting distributions of migratory fauna in relation to climatic change. *Global Change Biology* 11: 31–38.
- Bijlsma, R.G., Hustings, F. & Camphuysen, C.J. (2001) Avifauna van Nederland, deel 2. Algemene en schaarse vogels van Nederland. *GMB Uitgeverij/KNNV uitgeverij, Haarlem/Utrecht*, 496 p.
- Boekema, E., Glas, J.P., & Hulscher, J.B. (1983) Vogels van de provincie Groningen. *Wolters-Noordhoff/Bouma Boekhuis, Groningen*, 387 p.
- Delany, S. & Scott, D. (2006) Waterbird Population Estimates - Fourth Edition. *Wetlands International, Wageningen*.
- Engelmoer, M. & C.S. Roselaar. 1998. Geographical Variation in Waders. Kluwer Acad. Publ., Dordrecht, Nederland/ Norwell, U.S.A.
- Engelmoer, M. (2008) Breeding origins of wader populations utilizing the Dutch Wadden Sea as deduced from body dimensions, body mass, and primary moult. Proefschrift, *Universiteit Groningen*, 226 p.
- Exo, K.M. & Stepanova, O. (2001) Biometrics of adult Grey Plovers *Pluvialis squatarola* breeding in the Lena Delta, NE-Siberia (The Sakha Republic, Yakutia). *Ring and Migration*, 20, 303-311.
- Hagemeyer, W.J.M. & Blair, M.J. (1997) The EBCC Atlas of European breeding birds. Their distribution and abundance. *Poyser, London*, 903 p.
- Hustings, F., Koffijberg, K., van Winden, E., van Roomen, M., SOVON Ganzen- en Zwanenwerkgroep, Soldaat, L., van den Bremer, L., Schoppers, J., Slaterus, R., & Vergeer, J.-W. (2008) Watervogels in Nederland in 2006/2007. *Waterdienst-rapport 2008.061, SOVON-monitoringrapport 2008/04. SOVON Vogelonderzoek, Beek-Ubbergen*, 176 p.
- Kersten, M. & Piersma, T. (1984) Voedselkeuze en voedselopname van Zilverplevier *Pluvialis squatarola* in de Waddenzee tijdens de voor- en najaarstrek. *Limosa*, 57, 104-111.
- Van Roomen, M., van Turnhout, C., van Winden, E., Koks, B., Goedhart, P., Leopold, M., & Smit, C. (2005) Trends van benthivore watervogels in de Nederlandse Waddenzee 1975-2002: grote verschillen tussen schelpdiereneters en wormeneters. *Limosa*, 78, 21-38.
- Van Roomen, M., van Winden, E., Koffijberg, K., Ens, B., Hustings, F., Kleefstra, R., Schoppers, J., van Turnhout, C., SOVON Ganzen- en Zwanenwerkgroep, & Soldaat, L. (2006) Watervogels in Nederland in 2004/2005. *RIZA-rapport BM06.14, SOVON-monitoringrapport 2006/02. SOVON Vogelonderzoek, Beek-Ubbergen*, 191 p.
- Van Roomen, M., van Winden, E., Koffijberg, K., van den Bremer, L., Ens, B., Kleefstra, R., Schoppers, J., Vergeer, J.-W., SOVON Ganzen- en Zwanenwerkgroep, & Soldaat, L. (2007) Watervogels in Nederland in 2005/2006. *Waterdienst-rapport BM07.09, SOVON-monitoringrapport 2007/03. SOVON Vogelonderzoek, Beek-Ubbergen*, 182 p.
- Versluys, M., Engelmoer, R., Blok, D., & van der Wal, R. (1997) Vogels van Ameland. *Friese Pers, Leeuwarden*, 452 p.
- Wood, A.G. (1986) Diurnal and nocturnal territoriality in the Grey Plover at Teesmouth, as revealed by radio telemetry. *Journal of Field Ornithology* 57: 213-221.

Grauwe Ganzen op Texel

Op 9 juni was het zo ver. Natuurmonumenten had eind mei de hulp van de Vogelwerkgroep ingeroepen voor het vangen en ringen van Grauwe Ganzen in het kader van het pilotonderzoek dat dit jaar wordt gedaan door Alterra. Door een aantal ganzen te voorzien van grote, in het veld zichtbare halsbanden met code kunnen de onderzoekers vaststellen hoe de ganzen zich door het gebied verplaatsen, of er uitwisseling plaatsvindt met de groepen Grauwe Ganzen bij bijvoorbeeld het Amstelmeer of het Zwanewater en op welke termijn dat gebeurt.

De ganzen in de kraal

(Foto's: Adriaan Dijkse/Foto Fitis)

De ganzen werden daarvoor allereerst met behulp van vrijwilligers van de Vogelwerkgroep (hulde!) vanuit verschillende hoeken van Waalenburg richting een kraal gedreven. Eenmaal in de kraal werden ze één voor één gegrepen en in een bewaarzak gedaan (in het donker neemt de paniek af), om ze vervolgens te ringen, te meten (zie kleine foto's) en een halsband om te doen. Daarna werden ze weer vrijgelaten.

Het kan dus voorkomen dat deze ganzen met opvallende halsbanden in het veld worden waargenomen. Die waarnemingen krijgen we

graag! Dat mag via iemand van het bestuur of via www.geese.org. Het mooie van deze laatste optie is dat men na enige tijd een volledig overzicht van de betreffende gans (per mail) thuisgestuurd krijgt. Hierin staan ringplaats en – datum en ook eerdere veldwaarnemingen van het betreffende individu. Voor de onderzoekers is het interessant om zoveel mogelijk details te weten, dus of de gans alleen was, gezond leek, jongen had, etc. Dit kan ook allemaal worden ingevoerd op de genoemde website. Het bestuur van Vogelwerkgroep Texel is erg blij met het onderzoek en het feit dat de ganzen niet worden afgemaakt. We willen dit onderzoek dus van harte steunen en nodigen jullie dus uit op grote hoeveelheden terugmeldingen, dus graag allemaal extra aandacht voor de Grauwe Gans!

Klaas de Jong

Spaanse Mus bezoekt ook Texel

Van 9 tot en met 12 april verbleef een groepje Spaanse mussen bij de Eemshaven. In totaal werden daar ongeveer 10 exemplaren waargenomen. Op televisie konden we een toegestroomde horde vogelaars zien.

Er zijn niet heel veel waarnemingen van deze soort in Nederland. Toch is het niet zo gek dat hij hier af en toe belandt. Het eerste waar je aan denkt bij een Spaanse Mus is Spanje. En inderdaad broedt de soort daar, maar hij is daar beslist zeldzaam en komt maar op een paar plaatsen voor. Meer broeden er aan de andere kant van de Middellandse Zee, in noord-Afrika. Misschien minder bekend is dat de soort als broedvogel juist ook voorkomt in zuidoost-Europa: Griekenland, Albanië en Bulgarije en verder talrijk in delen van Turkije. Balkanmus of Turkse Mus zou een betere naam zijn!

De Spaanse Mussen die in ons land opduiken kunnen dus heel goed uit die richting gekomen zijn. De populaties daar zijn veel groter en trekken mogelijk wat verder. Op de terugweg zijn ze een beetje te hard gegaan en over hun broedgebied 'heen geschoten'. Dat gebeurt met grote regelmaat met veel zuidelijk en oostelijk broedende soorten.

Op zaterdag 18 april leidde ik een zangvogelexcursie voor een groepje IVN-cursisten in de Dennen. Hierbij was ook Klaas Kikkert van de Mokweg present. Hij vertelde mij dat hij de avond ervoor een bijzonder gekleurde mus had gezien. Hij viel hem op omdat hij in zijn eentje onder de voertafel

rondscharrelde. Na raadpleging van een vogelgids kwam hij uit op Spaanse Mus! Hij wilde zijn determinatie graag bevestigd zien en we spraken af dat hij zou bellen als de vogel weer opdook.

En dat deed hij gelukkig ook. Ook weer 's avonds om een uur of half zeven als een groepje Huis- en enkele Ringmussen ook het voertafeltje opzoekt.

En na een snel fietstochtje duurde het inderdaad niet lang of de vogel dook weer op. Niet heel schuw, maar wel heel waakzaam en wat schrikachtig misschien. Maar dat kwam vooral door de andere mussen die hetzelfde gedrag vertoonden. Een onverwachte beweging van een overvliegende Ekster en hup, het hele groepje zat al weer in de struiken. Niettemin heb ik de mus een

Spaanse Mus (Foto: Adriaan Dijkse/Foto Fitis)

minuut of tien goed kunnen bekijken en kon ik enkele bewijsfoto's maken.

Klaas en Klaasje Kikkert wilden zeker geen groep(en) vogelaars en vogelfotografen in de tuin en op en rond het erf. Op hun verzoek heb ik daarom verder geen actie ondernomen.

De vreemde mus werd voor het laatst op maandag de 20^e gezien. Op die dag dook er ook een exemplaar, eveneens een mannetje, bij de Maasvlakte op. Dit dier bleef tot 26 april en toen was het weer helemaal gedaan met de Spaanse Mussen in Nederland.

Ik zal de soort met beschrijving en foto's indienen bij CDNA (=Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna), de misschien wat oneerbiedig gezegd 'rariteitencommissie'.

Wat Texel betreft: de Spaanse Mus werd éénmaal eerder op het eiland gezien. Dat was van 4 tot en met 15 mei 1997. Het was toen ook de eerste waarneming voor Nederland. Het was geen wonder dat dit exemplaar werd ontdekt: hij verbleef immers in de vogeltuin van Arend Wassink die toen nog langs de Vuurtorenweg woonde.

We leren hiervan dat vogelaars die in het buitengebied wonen zeker op hun gewone mussen moeten letten en ook dat het slim is in april-mei nog wat bij te voeren!

Adriaan Dijkse

Geelpootmeeuw *Larus michahellis* broedvogel op Texel

Tijdens intensieve aflezingen van gekleurringde Zilvermeeuwen *Larus argentatus* en Kleine Mantelmeeuwen *Larus fuscus* in de Kelderhuispolder werd in april 2009 éénmaal een volwassen Geelpootmeeuw *Larus michahellis* gezien. De slanke snavel en het vrij kleine postuur van de vogel deden vermoeden dat het om een wijfje ging. Deze vogel was poetsend aanwezig op één van de beide 'clubs' in het studiegebied en het dier werd als een toevallige bezoeker beschouwd. Op 2 juni 2009 werd echter opnieuw een Geelpootmeeuw ontdekt, mogelijk dezelfde vogel, maar nu in de kolonie Zilvermeeuwen, die gepaard bleek aan een volwassen man Zilvermeeuw. Aanhoudend klokkende geluiden, het zoekend rondlopen in het hoge gras en het uiteindelijk opbraken van prooi lieten zien dat de vogels jongen hadden, waarna een vangpoging werd afgeblazen.

Wijfje Geelpootmeeuw (Larus michahellis)

Na het nemen van een serie foto's werden de vogels verder alleen gelaten. Op de plaats waar dit paar zich ophield, stonden nog vijf raszuivere territoriale Zilvermeeuwen en één grote vogel (man) met merkwaardig bleekgeel/vleeskleurige poten. Ook deze vogel vertoonde kenmerken van een Geelpootmeeuw, maar niet zo duidelijk als het eerder genoemde wijfje daar vlakbij. Mogelijk was dit een (volwassen) hybride Geelpootmeeuw X Zilvermeeuw.

Kelderhuispolder, 2 juni 2009 (Foto: Kees Camphuysen)

Broedverdachte Geelpootmeeuwen werden nog niet eerder op Texel waargenomen (Dijksen & Dijksen, jaarverslagen VWG Texel 1997-2008). In Nederland werden Geelpootmeeuwen voor het eerst in 1985 broedend

aangetroffen in de uitgestrekte kolonies in de haven van Rotterdam (Van Swelm 1998) en sinds 1987 ook geregeld in IJmuiden (Cottaar & Verbeek 1994, Cottaar 1996). Sindsdien werden in deze beide kolonies jaarlijks broedende exemplaren gevonden, steeds gepaard met Zilvermeeuwen of Kleine Mantelmeeuwen (mengparen). Incidenteel werden elders in Nederland vergelijkbare broedgevallen gevonden. De neiging tot het vormen van mengparen en de vruchtbaarheid van de nakomelingen maakt dat het niet altijd duidelijk is hoe 'raszuiver' de waargenomen Geelpootmeeuwen nu werkelijk zijn (De Knijff *et al.* 2001, Cottaar 2004). Het Texelse wijfje vertoont kenmerken die zouden suggereren dat het hier niet om een volledig zuivere Geelpootmeeuw gaat. Alleen moleculair onderzoek zou echter kunnen uitwijzen of we een 'echte' *michahellis* of een zoveelste generatie hybride hebben gevonden. De vogel met een nog duidelijkere mix van kenmerken van Zilvermeeuw en Geelpootmeeuw in de buurt van het mengpaar zou erop kunnen wijzen dat er hier al langer broedpogingen van Geelpootmeeuwen en/of hybriden

voorkwamen, bijvoorbeeld afkomstig van de kolonies verder zuidelijk in ons land. In de Kelderhuispolder broeden kleine aantallen Kleine Mantelmeeuwen afkomstig uit de Europoort en ook komen hier bewezen vogels uit IJmuiden tot broeden (ring- en kleurringgegevens, Camphuysen ongepubl.). Omdat het dier kuikens heeft, is een vangpoging uitgesloten. Volgend jaar zal

daarom met hernieuwde aandacht naar de bewuste locatie gekeken worden in een poging om aanvullende gegevens van deze vogels vast te leggen, de dieren zo mogelijk te ringen, en veel preciezer te documenteren.

Wijfje Geelpootmeeuw (Larus michahellis)

Kelderhuispolder, 2 juni 2009 (Foto: Kees Camphuysen)

Kees (C.J.) Camphuysen

Koninklijk Nederlands Instituut voor Zeeonderzoek

Literatuur

- Dijkse A.J. 1996. Vogels op het Gouwe Boltje - een volledig overzicht van de avifauna van Texel. Langeveld & De Rooy, Den Burg.
- Cottaar F. 1996. Broedende Geelpootmeeuwen *Larus cachinnans michahellis* te IJmuiden. Sula 10(4): 151-152.
- Cottaar F. 2004. Geelpootmeeuwencomplex van IJmuiden: in hoeverre zijn geelpootmeeuwen echte Geelpootmeeuwen. Dutch Birding 26: 36-42.
- Cottaar F. & K. Verbeek 1994. Mededelingen. Geelpootmeeuw gepaard met Kleine Mantelmeeuw broedend te IJmuiden. Dutch Birding 16(6): 231-232.
- Swelm N.D. van 1998. Status of the Yellow-legged Gull *Larus michahellis* as a breeding bird in The Netherlands. Sula 12(4): 197-200.
- Knijff P. de, Denkers F., van Swelm N.D. & Kuiper M. 2001. Genetic affinities within the Herring Gull *Larus argentatus* assemblage revealed by AFLP genotyping. J. Molecul. Evol. 52(1): 85-93.

Wijffe Geelpootmeeuw *Larus michahellis*, Kelderhuispolder, 2 juni 2009

(Foto: Kees Camphuysen)

Uitzonderlijk: wie is de baas in het bos?

Met deze vraag bedoel ik natuurlijk niet of dat misschien Erik van der Spek is, of een van zijn collega's. Ik bedoel: welke soort kunnen we zien als de 'koning' van het bos? Als sterkste vogel, die alle andere aan kan?

Toen de Havik zich eenmaal op Texel vestigde, dacht ik dat het een eenvoudige vraag was geworden. Geen twijfel mogelijk, de Havik is de sterkste en is alle vogels de baas. Ze zijn ook allemaal bang van hem. Inmiddels denk ik daar iets anders over.

Op 30 april inventariseerde ik in de Dennen. Niet zover bij mij vandaan hoorde ik zwaar gekras van Zwarte Kraaien. Uit ervaring meende ik te weten dat het een typisch Havikalarm was. Zo krassen de kraaien ook als er bij ons rond huis

Man Havik (Foto: Adriaan Dijkse/Foto Fitis)

een Havik opduikt. Op de plaats van het alarm zag ik twee kraaien laag in de struiken zitten en nog enkele soortgenoten daarboven in de toppen van de dennen. Af en toe voerden ze een korte duikvlucht uit naar iets dat op de grond zat. Wat kon ik niet zien, want het was verscholen achter een dikke stam. Waarschijnlijk een Zwarte Kraai in nood. Want kraaien zijn, zoals Kauwtjes, heel sociaal en helpen een soortgenoot in problemen zoveel mogelijk. Dat het een serieuze zaak was blijkt ook uit het feit dat de boze kraaien helemaal geen aandacht aan mij schonken, op ongeveer 4 tot 5 meter afstand!

Zou een Havik een Zwarte Kraai geslagen hebben? Dat werd me inderdaad duidelijk toen één van de kraaien ook woedend krassend achter de stam verdween. Direct daarop hoorde ik de (angst)roep van een Havik en op datzelfde moment kwam alles achter de stam vandaan. Een Havik man en twee Zwarte Kraaien rolden over de grond, waarbij ik een van de zwartjassen krachtig op de Havik zag inhakken.

Dat kon ik niet aanzien en ik klapte in mijn handen en schreeuwde wat. Als een schoolmeester bij twee vechtende kinderen, besepte ik later. Dat hielp helemaal niet en toen ben ik er door de struiken op af gegaan. De aanvallerkraai werd dat te bar en ging er vandoor, maar de Havik en de andere kraai, waarschijnlijk zijn prooi, lukte dat niet. Ik kon niet zien hoe, maar ze hadden elkaar stevig vast en lieten niet los, zodat een merkwaardige bal veren voor me over de bosbodem stuiterde. Ten slotte zag ik dat de Zwarte Kraai aan de Havik hing maar hoe hij hem precies vasthield kon ik niet zien. Nadat ik beide dieren een meter of drie had achtervolgd wist de Havik los te komen en ging hij er schielijk

Zwarte Kraai (Foto: Adriaan Dijkzen/Foto Fitis)

vandoor. De Zwarte Kraai was minder fit, hij scharrelde eerst over de grond en wist daarna op een takje een meter boven de grond te fladderen. Ik heb hem rustig laten zitten en ben na een week nog eens gaan kijken. Maar er lag geen dode kraai. Overigens weet ik ook niet of de Havik er echt zonder kleerscheuren vanaf is gekomen, hoewel hij er snel en krachtig vandoor ging.

Achteraf twijfel ik of ik wel had moeten ingrijpen. Waarschijnlijk was het beter en interessanter geweest alleen toe te kijken om te zien hoe het gevecht afliep. Maar ja, een en ander voltrok zich in enkele seconden en ik was er naar wat ik zag van overtuigd dat de kraaien bezig waren de Havik te mollen. Misschien was hij ten slotte wel op eigen kracht ontsnapt, maar een gewonde of half blinde Havik heeft in de natuur geen kans. Een duidelijke afweging heb ik niet gemaakt. Mijn interventie is een spontane, maar uiterst subjectieve keuze geweest. Haviken zijn natuurlijk prachtige dieren en als toppredator een aanwinst in ons ecosysteem. Maar mag de Havik wel een Zwarte Kraai doden en een kraai (of twee kraaien) geen Havik?

Duidelijk is dat een Havik, in ieder geval het kleinere mannetje, toch een beetje moet uitkijken bij wat hij pakt of probeert te pakken, want uit dit voorval blijkt dat hij niet in alle gevallen de onbetwiste koning van het bos is!

Adriaan Dijkzen

Uitzonderlijk: sommige Spreeuwen nemen liever de trein

Het stukje dat Lieuwe Dijkse in Skor nr. 1 van 2009 schreef over de auto als voedselbron voor spreeuwen bracht mij een vergelijkbare waarneming in herinnering. Ditmaal van Spreeuwen die de voorkant van een treinlocomotief als foerageerterrein gebruikten. Dit zag ik nu al weer enkele jaren geleden op het station van Alkmaar. De net binnengereden trein werd meteen – en met succes –

geïnspecteerd op eraan vastgekleefde dode insecten. Toen had ik nog geen digitaal cameraatje bij de hand; evenmin had ik de tijd te bestuderen wat ze nu precies aten, maar ik zie het nog goed voor me. Deze zomer maar weer eens overstappen in Alkmaar.

Spreeuw

(Foto: René Pop)

Gerhard C. Cadée

Zomertortel

(Foto: René Pop)

De Texelse fiets-Big Day: 2 mei 2009

05.26 uur. Ik stap de deur uit, nog kauwend op de boterham die ik in de haast heb gesmeerd en haast mij op de fiets richting het Krimbos. Daar staan Andri en Jaap reeds te wachten. 'We zijn compleet, dus dan kunnen we beginnen' stelt Andri. 'Schrijf jij?' vraag ik, om onmiddellijk ook te beginnen met het opsommen van de eerste soorten: 'Merel, Zwartkop, Roodborst, Houtduif, Tjiftjaf, Zanglijster, Groenling, Koolmees..., heb je dat?'. Jaap kijkt me enigszins verbouwereerd aan. 'Gaan jullie nu nog eerst een lijst maken?' Andri en ik schieten in de lach. 'Nee Jaap, we zijn begonnen en we zitten al bijna op 10 soorten! Dit is de Big Day en het streven ligt op ongeveer 120 soorten, dus we hebben geen tijd te verliezen.'

Jaap, een overkantse vogelaar die dit fenomeen nog nooit had meegemaakt, fietst overdonderd achter ons aan. 'Ekster, Kauw, Buizerd, hé, hoor je die Nachtegaal?'. We staan stil en genieten kortstondig van de bos-opera die de verborgen zanger ten gehore brengt. 'Pimpelmees, Tuinfluiter, Putter, Sprinkhaanzanger, nou dat gaat best lekker zo!'

Door de Eierlandse Duinen, zoekend naar Roodborsttapuit, horen we een Koekoek in de bosjes van Jochems. Bij de Robbenjager zoeken we tevergeefs naar de Amerikaanse Smient, die daar tot en met gisteren de hele week heeft gezeten. Leek ons een goed begin voor onze lijst met 'onderscheidende soorten'. Jammer, maar wel Slobeend, Krakeend, Groenpootruiter, Scholekster, Kievit, Grutto, Tureluur, Gele Kwikstaart, Boerenwaluw, Oeverwaluw, etc.

In de Tuintjes de Roodborsttapuit en 'en passant' worden eenvoudige soorten als Fitis, Kokmeeuw, Stormmeeuw, Holenduif en Braamsluiper ingekopt. 'Hé, zijn dat ook Holenduiven?' Vlak voor we weer richting zuiden fietsen, knijpen we toch nog maar even in onze remmen.

'Zomertortels! Niet

Slobeend

(Foto: René Pop)

vergeten door te geven aan Adriaan!' en zoefff, daar gingen we weer. 'Witte

Kwikstaart, Kneu, Grasmus, Huiszwaluw, Zwarte Kraai, Wulp, kun je het bijschrijven Andri?’

De Slufter houdt inmiddels weinig geheimen meer voor ons, maar Veldleeuwerik, Eidereend en Rotgans worden snel genoteerd. Het tij is laag, dus het is er ook betrekkelijk leeg. Naar de Muy voor de Kleine Geelpootruiter. Deze Amerikaanse dwaalgast is gisteren gesignaleerd in de pasgecreëerde waterloop door dit geheel vernieuwde gebied. Geen gekke opbrengst zo vlak na de opening, maar helaas, hij laat zich niet terugvinden. We moeten ons tevreden stellen met de Kleine Plevieren, voor Texel ook zeker een leuke soort.

Telefoon. Marc Plomp: er zitten Morinelplevieren in Eierland, Oorsprongweg! Tsja, daar komen we net vandaan! Korte twijfel, maar gezien de wind en het daarmee samenhangende tijdverlies voor slechts één onderscheidende soort kiezen we toch voor het originele plan om via Waalenburg richting de oostkant te fietsen, waar we dan op het goede moment voor het tij zijn (hoogwater, zodat er veel binnendijs zit).

Onderweg regelen we Grote Bonte Specht, Vlaamse Gaai en Staartmees in De Koog. Helaas geven de Ransuilen niet thuis. Waalenburg levert Temmincks Strandloper, Bosruiter en Kluut op. Vreemd genoeg geen Wintertaling! Daar hadden we wel een beetje op gerekend.

We besluiten hoog in te zetten en via de Bargaen op het Wagejot te rijden. Visdief, Noordse Stern, Grote Stern, Bontbekplevier, Steenloper, alles geheel volgens plan. Buitendijks gezocht naar Middelste Zaagbek en Kuifduiker, maar

Zomertaling

(Foto: René Pop)

anders nog lastig zijn geworden vandaag!

zonder succes. Bij Nieuw Buitenheim de Knobbelzwaan op het nest (anders nog best lastig op het eiland) en dan gauw richting Ottersaat en Dijkmanshuizen. Aldaar de beloofde Dwergsterns respectievelijk Kemphanen en als bonus een paar Smienten en een prachtige man Zomertaling. En gelukkig zit hier ook een Wintertaling. Dat zou

Okee, waar nu heen? Langs de Rede naar de zuidpunt en dan naar de Petten voor de Zwartkopmeeuw, de Mokbaai voor Kanoet- en Bonte Strandloper en mogelijk andere soorten en natuurlijk de Horsmeertjes voor de Roerdomp, Blauwborst en Baardmannetje. Ambitieuus, maar haalbaar. Bij de Petten inderdaad Zwartkopmeeuw en een ontmoeting met Majoor BD Van Gils, die zojuist Zwarte Sterns had gefotografeerd op het kazerneterrein, doorgaans gesloten voor stervelingen zoals wij. Maar Aad zou wel eens even bellen en enkele minuten later fietsen wij met een brede grijns op ons gezicht over het marineterrein richting de plasjes aan de zuidkant. Helaas geen Zwarte Sterns gevonden, maar wel Goudplevier en Kanoet bijgeschreven.

Steenloper

(Foto: René Pop)

Het andere team, Martin en Roland, maar even gebeld om te zeggen dat we aan de 100 soorten zitten inmiddels, maar die waren nog niet zo ver. Ze deden het naar eigen zeggen rustig aan. Nog een dikke 3 uur te gaan en nog diverse kansen. En voort ging de tocht. Inmiddels hingen er hier en daar tongen tussen de spaken van uitputting, maar de overwinning lonkte, hoewel het andere team ook nog vertelde dat er toch nóg een team had aangesloten vanmorgen, Marco en Carla. Het was dus nog spannender dan we dachten!

Roerdomp was gelukkig een makkie, Blauwborst ook, maar geen Baardman liet zich horen. Uiteraard wel Rietgors, Tafeleend, Waterral en een wondermooie Geoorde Fuut. Wat een tref!

Bij het uitkijkpunt van de Geul nog Dodaars bijgeschreven en toen was het weer tijd voor overleg. Waar zitten de meeste kansen en hoeveel tijd hebben we nog? Het werd via het bos, langs het strand toch nog een keer naar de Geelpootruiter. Het andere team had 'm wèl gezien tenslotte...

In het bos waren Goudhaan en Boomkruiper alras binnen, maar Kruisbek of Zwarte Mees wilden niet lukken. Door naar het strand bij Paal 17, waar we eigenlijk eerder hadden moeten zijn. Er vliegt werkelijk helemaal niets! Er kan geen Zwarte Zee-eendje vanaf. Met veel geluk ontdekken we een dobberende Roodhalsfuut. Toch weer een onderscheidende soort! Nog jammerder dat we de Kuifduiker niet konden vinden, want dan hadden we vandaag de futen compleet gehad.

In de haast vergeten we het strand zorgvuldig af te speuren naar Drieteenstrandloper. Dom! Door het bos van De Koog aandachtig luisterend voor Zwarte Mees, maar helaas, we moeten het zonder doen. Gelukkig laat de Kleine Geelpoot zich nu wel zien in de Muy. Aldaar horen we vogelaars praten over een Zwarte Ruiter in Waalenburg en besluiten de laatste minuten die we hebben te spenderen aan een ommetje in de weg naar Den Burg. Met succes, het ruiende beest wordt snel gevonden en we komen enkele minuten voor 19 uur, de officiële eindtijd, aan op de Groene Plaats. 97 kilometer verder en een heleboel soorten rijk, maar we besluiten de laatste seconden nog te gebruiken voor de Gierzwaluw, die door het andere team niet veel eerder boven het dorp is gezien. Helaas, ook deze moeten we voorbij laten gaan. We moeten naar binnen en de lijsten worden geteld.

We blijken als enigen Pijlstaart, Zwarte Zee-eend, Paapje en Gierzwaluw te hebben gemist. Natuurlijk hebben wij dan Roodhalsfuut, Waterral, Sperwer en Goudhaan als enige wèl gezien, maar het team van Marco en Carla had dan ook nog eens soorten als Kleine Jager, Jan-van-Gent, Zwarte Zee-eend, Drieteenstrandloper, maar ook bijvoorbeeld Watersnip, waardoor zij als winnaars uit de bus kwamen met 113 soorten! Gefeliciteerd! Martin en Roland kwamen op 104 en wij kwamen als middenmoters op 109 soorten uit. Iets onder het streefgetal, maar toch niet gek. In totaal werden 123 verschillende soorten gezien door de drie teams. Relatief gemakkelijke soorten als Zwarte Mees, Havik, Baardmannetje en de op die dag voor het eerst gemelde Morinelplevier werden door alle teams gemist.

Al met al een vermoeiende, maar erg leuke dag. Het zou leuk zijn als er volgend jaar iets meer teams meedoen! De wisselbeker staat voorlopig bij Marco en Carla op de kast.

Klaas de Jong

Vers van de pers

We beginnen weer met weidevogels. Niet alleen in Nederland staan die volop in de belangstelling. Vogelnieuws, het 'vakblad' van Vogelbescherming geeft een korte samenvatting van Deens onderzoek naar het effect van wandelaars op het gedrag van broedende Grutto's. In het gebied van Tipperne, een heel goed weidevogelgebied net ten noorden van het Deense Waddengebied, bleek de dichtheid aan broedende Grutto's tot op 500 meter negatief beïnvloed. Ook werd vastgesteld dat er bij een frequentie van 7 wandelaars per dag geen gewinning optrad bij de vogels. De conclusie van het Deense onderzoek is dat verstoring een belangrijke factor is bij de achteruitgang van de Grutto in dat land.

Hoeveel wandelpaden in het boerenland zijn er hier op het eiland bijgekomen de afgelopen jaren? In de vorige Skor vermeldde ik ook onderzoek dat uitwees dat weidevogels gebaat zijn bij grote 'kale' gebieden (geen gebouwen, bosschages, etc.) en hoge grondwaterstanden, dus langzaam groeiend gras. Voeg daarbij de problemen die er nu in Afrika lijken te zijn en dan lijkt de conclusie gerechtvaardigd dat het bij ons wel niet echt meer wat kan worden met de Grutto in het cultuurlandschap.

Eske Holm, T & K.Lauersen. 2009. Experimental disturbance by walkers affects behaviour and territory density of nesting Black-tailed Godwit Limosa limosa. Ibis 151: 77-87

Ook in Vogelnieuws samengevat interessante onderzoeken aan de Grote Karekiet. In Polen, waar de gemiddelde temperatuur in april en mei sinds 1970 sterk is gestegen begonnen deze karekieten ook vroeger met leggen, maar legselgrootte en broedsucces veranderden niet. In Beieren echter gingen in de zelfde periode de Grote Karakieten meer eieren leggen en produceerden meer jongen, terwijl ook het broedseizoen werd verlengd. Door de onderzoekers wordt geconcludeerd dat populaties binnen één soort anders kunnen reageren op klimaatsveranderingen, hetgeen voorspellingen van effecten van klimaatsverandering bemoeilijkt. Niet vermeld wordt of de broedomstandigheden in Beieren en Polen wel geheel gelijk waren en er dus geen andere randfactoren geweest zouden kunnen zijn die de verschillende reacties tot gevolg gehad zou kunnen hebben.

Dyrzcz, A. & L. Halupka. 2009. The response of the Great Reed Warbler Acrocephalus arundinaceus to climate change. Journal of ornithology 140:39-44.

Goed nieuws voor het akkerrandenbeheer! De minister steekt daar 30 miljoen euro in. Voor diverse broedvogels van akkers lijkt het instellen van brede randen langs akkers ingezaaid met allerlei kruiden en grassen positief te werken. Voor Grauwe Kiekendief en Veldleeuwerik is dat bewezen. Nu ook in akkervogelbastion Zeeland deze soorten schrikbarend achteruit gaan is dit een goede zaak. Ook zou het laten staan van oogstdelen en stoppelvelden en het telen van meer zomergraan in plaats van wintergraan blijvend voedsel kunnen opleveren aan soorten als Patrijs, Veldleeuwerik en Geelgors en ook aan muizen die weer voedsel zijn voor Blauwe Kiekendieven.

Kragten, Steven. 2009. Verburg steeks 30 miljoen in akkerrandenbeheer. Vogelnieuws 03: 8.

René Oosterhuis vangt Huismussen in zijn tuin van 10 bij 6 meter. Niet zomaar, maar in het kader van het RAS-project. RAS staat voor Retrapping Adults for Survival, een project van het Vogeltrekstation waarbij door middel van terugvangsten van geringde vogels geprobeerd wordt overlevingscijfers vast te stellen in verschillende broedgebieden. Het ringwerk wordt uitsluitend in het broedseizoen gedaan. Zie ook <http://www.vogeltrekstation.nl/ras.htm>

René vangt op 2 manieren, met een mistnet langs de heg en met een slagnet op het grasveld.

Van 2007 tot en met november 2008 heeft hij zodoende 367 Huismussen gevangen, waarbij 31 terugvangsten van door hemzelf in de tuin geringde dieren. De mussen krijgen bij het ringen ook kleurringen. Van de 336 geringde mussen is ruim 74 ten minste 1 keer afgelezen en de dagelijks gemeten verhouding tussen geringde en ongeringde dieren lag op gemiddeld 30,8%, terwijl er slechts 8,4% werd teruggevangen. Eenmaal gevangen en geringd, laten ze zich dus niet zo makkelijk een tweede keer verschalken. Ook bleek dat 20 van de 31 terugvangsten, verreweg het grootste deel dus, met een ander vangmiddel waren gevangen dan dat ten tijde van de eerste ringvangst. Ergo, na gevangen te zijn komen de Huismussen wel terug naar de tuin, maar laten zich niet meer zo makkelijk vangen en zeker niet met hetzelfde vangmiddel. Toch slimme beesten!

Oosterhuis, René. 2009. Hoe slim zijn Huismussen? Op het vinkentouw, 115: 14-16.

‘Stippenkaarten’ zijn voor broedvogelinventariseerders een bekend begrip, maar ook vogelringers maken hun terugmeldingen daarmee visueel aantrekkelijk. Op Internet is gratis het programma Map-It te krijgen (<http://woodshole.er.usgs.gov/mapit>).

In het ringersblad, legt H. Levering uit hoe het te gebruiken. Maar ook is er Maptool (<http://www.seaturtle.org/maptool>) en Gerrit Speek gebruikte dat om alle data van geringde en teruggemelde Grote Sterns uit de database van het Vogeltrekstation op kaart te zetten. Er zijn 8525 terugmeldingen meest van als nestjong geringde vogels, waarvan 1504 uit het buitenland. Van in Nederland als nestjong geringde Grote Sterns ziet het plaatje er min of meer voorspelbaar uit: alle langs zee-kusten. De meeste langs de Noordzee en Atlantische Oceaan, maar een paar vogels vliegen toch ook de Middellandse en Oostzee binnen. En in Afrika komen ze tot voorbij Kaapstad, dus als het ware de bocht om naar het noordoosten.

Grote Stern

(Foto: René Pop)

In Nederland geringde pullen komen niet alle ook weer terug in Nederland. Uit Duitsland en Denemarken (meest uit het Waddengebied) zijn er 111 terugmeldingen en uit Engeland 21. En nog enkele uit Zweden, Polen en Letland.

Het zou aardig zijn als de 'Korverskooi' zo zijn terugmeldingen eens zou kunnen presenteren.

Levering, H. 2009. Stippenkaart maken met Map-It. Op het vinkentouw 115: 17-19.

Speek, G. 2009. Stippenkaart maken met Maptool. Op het vinkentouw 115: 20-21.

*Speek, G. 2009. De Grote Stern *Sterna sandvicensis*, hoezo trekvogel? Op het vinkentouw 115: 22-27.*

Lieuwe Dijkse

Uitgelegd: Fitis vs. Tjiftjaf

Kleine zangertjes zijn voor veel mensen lastig te identificeren. Een goed voorbeeld van twee soorten die op het eerste gezicht (dus zonder geluid) nauwelijks te onderscheiden zijn, zijn de Fitis en de Tjiftjaf. Zingend gaat het nog wel, de Tjiftjaf is het schoolvoorbeeld van een onomatopée, een vogel die zijn eigen naam roept (*cf.* de Koekoek). De Fitis heeft een bescheiden aflopend liedje, waar volgens sommigen de woorden 'Het is mooi weer maar morgen regent het' op passen. De roep is vrijwel hetzelfde, maar voor een geoefend oor is het duidelijk dat de Fitis 'HOEwiet' en de Tjiftjaf 'hoeWIET' roept.

Links de Tjiftjaf, rechts de Fitis

(Foto's: René Pop)

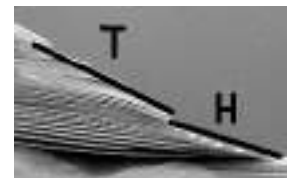
Toch zijn er ook over het uiterlijk van beide soorten wel enige opmerkingen te maken. Zo heeft de Fitis doorgaans een meer olijfgroene basiskleur, waar de Tjiftjaf meer bruinig getint is. Ook zijn de poten van de Tjiftjaf bijna altijd zwart of in ieder geval donker en heeft de Fitis lichte poten, hoewel dit geen 'hard' kenmerk is (er bestaan Fitissen met zeer donkere poten en Tjiftjaffen met lichte).

De wenkbrauwstreep is bij de Fitis meestal het duidelijkst en loopt verder door naar achteren dan bij de Tjiftjaf. Daarbij heeft de Fitis meestal een donkere teugel (gedeelte tussen snavel en oog), waardoor het gezicht een duidelijk patroon krijgt. Voor de oplettende kijker heeft de Fitis een wat langere, puntigere snavel.

Uitsnede Tjiftjaf

Een kenmerk dat in het veld soms lastig is, maar dat soms wel kan helpen bij de determinatie is de lengte van de vleugels. De vleugels van de Fitis zijn langer. De handpenprojectie (H) kan wel driekwart van de tertials (T) zijn (zie detailfoto's),

Uitsnede Fitis

terwijl de handpenprojectie van de Tjiftjaf slechts de helft tot maximaal tweederde van de tertiallengte bereikt.

Vanwege bewegingen maar ook verschillende houdingen van vogels in het veld is dit geen sluitend kenmerk, wel aanvullend. Succes!

Klaas de Jong

Waarnemingen 1 april tot en met 31 mei 2009

De gehele periode verbleef een adult zomerkleed Kuifduiker aan de oostkant van het eiland, vaak op enkele meters benaderbaar en zichtbaar gewond aan een vleugel (zie foto).

Kuifduiker met hangende vleugel bij Zandkes

(Foto: René Pop)

Vrijwel de gehele periode werden **Zwarte Rotganzen** en **Witbuikrotganzen** waargenomen. Op 19 april en 1 mei werden 3 **Zwarte Rotganzen** gemeld en de laatste zat op 19 mei op het wad bij Zeeburg. **Witbuikrotganzen** waren wat algemener met op 18 april 4 ex, op 29 april 5 en op 1 mei zelfs 6 ex. Het laatste

ex werd op 28 mei gezien in de Mokbaai. Zeer uitzonderlijk was de derde **Brilzee-eend**, een adult mannetje, voor Texel op 10 mei. De vogel zat in de plas van de noordelijke Slufter en baltste daar met Eiders. Helaas werd hij hierna niet meer waargenomen. Tot en met 8 april werd het mannetje **Amerikaanse Wintertaling** waargenomen in het natte blok van Waalenburg. Aangenomen werd dat de vogel die sinds oktober 2008 in de omgeving Ottersaat en Dijkmanshuizen werd gezien hierheen verhuisd was. Groot was dan ook de verrassing toen op 4 april in zowel Waalenburg als in Dijkmanshuizen een mannetje werd gezien. Het lijkt er dus op dat er twee exemplaren aanwezig zijn geweest. Een eerste zomer mannetje **Amerikaanse Smient** bevond zich van 19 april t/m 1 mei in de Robbenjager. Het betrof het tweede geval voor Texel.

Op 1 mei werd een **Kuifaalscholver** gemeld van de Hors. Mogelijk betrof het een van de vogels die rondhingen voor de kust van Den Helder. De **Grote Zilverreiger** van het Grote Vlak verbleef hier van 3 t/m 20 april. Andere exemplaren werden gemeld op 2 april in de Slufter, op 15 april bij Utopia, op 18 april in de Muy en op 14 mei in het Pompevlak. Een **Zwarte Ooievaar** werd op 22 april gezien in Eierland en later bij Den Burg, waar de vogel ook op 23 april werd waargenomen.

Vier **Zwarte Wouwen** werden gemeld op 12, 19 en 25 april en 16 mei. Op 6 april werd een **Rode Wouw** eerst gezien boven het Gerritsland en later in zuidelijk Eierland. Een ander exemplaar werd op 12 april gezien boven de Geul en de dag erna bij Ottersaat.

Porseleinhoentjes deden het weer goed. Het eerste exemplaar werd op 14 mei gehoord op een opmerkelijke locatie, een sloot langs de Muyweg. Vanaf 20 mei werd de soort gehoord in het Grote Vlak met als maximum 3 ex op 29 mei. Ook werd de soort opgemerkt bij het westelijke Horsmeertje waar op 31 mei zelfs 2 ex werden gehoord. **Kraanvogels** werden twee maal waargenomen. 1 ex vloog op 12 april >no over Ottersaat en op 8 mei vlogen 7 ex over de noordpunt.

Morinelplevieren deden traditiegetrouw de akkers van Eierland aan. Op 2 mei werden de eerste 5 ex gezien in de omgeving van de Oorsprongweg. Hier volgden t/m 12 mei (6 ex) dagelijks waarnemingen met als maximum 16 ex op 7 mei. Op 13 mei werden 3 ex een stukje noordelijker gezien en op 17 mei bleken 2 ex aanwezig vlak bij het nieuwe voetveer over het Eierlands Kanaal. Liefst 2 **Gestreepte Strandlopers** werden gemeld. Op 10 mei werd een ex gefotografeerd in het Wagejot en van 20 t/m 24 mei bevond zich een ex in de Robbenjager. Een **Blonde Ruiter** werd op 14 mei kortstondig gezien en gefilmd in de Robbenjager. Hiermee lijkt deze soort een welhaast jaarlijkse verschijning te worden. De derde **Kleine Geelpootruiter** was van 1 t/m 5 mei aanwezig in het afgeplagde gebied in de Muy en de Nederlanden. Hierna werd de soort t/m

9 mei mogelijk nog enkele keren gezien, maar werd verder in het gebied van grote afstand bekeken zodat zekerheid niet verkregen werd.

3 **Bijeneters** vlogen op 29 mei >no over het Pompevlak en later die ochtend werd minimaal 1 ex gezien vliegend over de Tuintjes. Een **Hop** werd op 30 april en 1 mei gezien in de Slufter. De enige **Draaihals** van het voorjaar werd op 29 april gezien in De Cocksdorp. Een **Roodstuitzwaluw** vloog op 14 mei >no langs de vuurtoren.

Een **Roodkeelpieper** vloog op 29 april >n over Zeeburg en die dag vloog ook een (of hetzelfde) ex >no over de vuurtoren. Op 16 mei vloog wederom een ex >no over de vuurtoren. Een soort die landelijk in opmars is maar op Texel nog steeds erg zeldzaam is de **Cetti's Zanger**. Leuk was dan ook de waarneming van een regelmatig zingend ex in het struweel langs de zuidkant van de Buiten-Muy van 18 april t/m in ieder geval 26 mei. Op 30 april werd een tweede ex opgemerkt bij het westelijke Horsmeertje. Een mannetje **Wielewaal**, de enige in deze periode, vloog op 31 mei >no over het Alloo. **Bonte Kraaien** waren deze winter verre van algemeen, maar op 6 april werd 1 ex gezien bij paal 17 en op 16 april in zuidelijk Eierland. De laatste 3 **Pestvogels** werden gemeld op 1 april >n over Den Burg, op 3 april in De Cocksdorp en op 19 april >no over de Robbenjager. De tweede **Spaanse Mus** voor Texel werd op 18 april gefotografeerd bij Den Hoorn en was rond deze datum enkele dagen aanwezig. Opmerkelijk genoeg werden ook in de Eemshaven en de Maasvlakte Spaanse Mussen gezien. Een **Europese Kanarie** vloog op 22 april >no over Dorpzicht. Er werden mogelijk 2 **Roodmussen** gemeld. Op 22 en 29 mei werd een ex gezien en gehoord in de Ruige Hoek. Op 23, 28 en 30 mei werd mogelijk een ander ex gezien in de Mokbaai en omgeving. Op 3 april bevond zich een **Appelvink** in De Cocksdorp. De enige **Ortolaan** van deze periode zat op 13 mei in de Slufter.

De volgende periode zal ik ingaan op interessante fenologische waarnemingen uit het voorjaar en de eerste opmerkelijke broedresultaten.

Vincent Stork

Uiterste inzenddatum van uw kopij voor de eerstvolgende Skor:

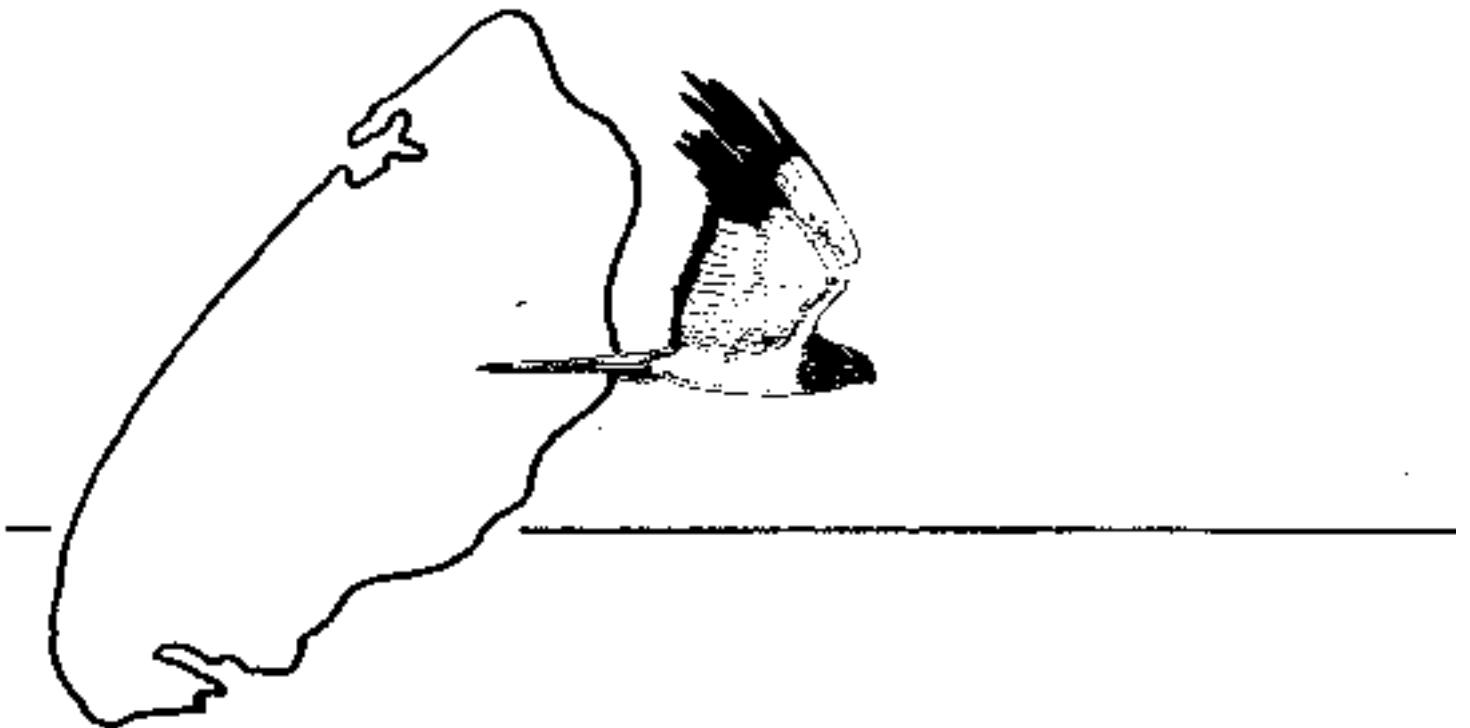
1 oktober 2009

1 december 2009

1 februari 2010

1 april 2010

1 juni 2010

Inhoudsopgave

- Colofon	blz. 82
- Van de redactie	blz. 83
- Van het bestuur	blz. 84
- Agenda	blz. 85
- Laatste Zomertortel-oproep	blz. 86
- 300 ^{ste} lid Vogelwerkgroep Texel	blz. 86
- Wad- watervogeltellingen op Texel 1980 –2008: de Zilverplevier	blz. 87
- Spaanse Mus bezoekt ook Texel	blz. 96
- Geelpootmeeuw <i>Larus michahellis</i> broedvogel op Texel	blz. 98
- Uitzonderlijk: wie is de baas in het bos?	blz. 101
- Uitzonderlijk: sommige Spreeuwen nemen liever de trein	blz. 103
- De Texelse Fiets-Big-Day: 2 mei 2009	blz. 104
- Vers van de pers	blz. 108
- Uitgelegd: Fitis vs. Tjiftjaf	blz. 111
- Waarnemingen maart - mei '09	blz. 112

